

Ressenya

L'ACTIVITAT INTERNACIONAL EN MATERIA D'HABITACIÓ I CONSTRUCCIÓ CÍVICA DURANT L'ANY 1913

Es un fet reconegut que la humanitat devé cada jorn més cosmopolita, i un dels més significatius exponents d'aquest fet és el nombre de congressos i exposicions que continuament es celebren.

Particularment en lo relatiu al tema què'ns ocupa és una eloqüent demostració del gran interès que desperta el nombre extraordinari de manifestacions d'aquella classe, ja què, tractant més o menys directament de la Construcció Cívica i de l'Habitació, s'han celebrat durant l'any 1913 no-res-menys que quatre congressos internacionals, que són: el III Congrès Internacional de Vies públiques, en el mes de juny, a Londres; el I Congrès Internacional de Construcció Cívica, en juliol, a Gant; el Congrès Internacional d'Higiene de l'Habitació, en setembre, a Amberes, i el X Congrès Internacional de l'Habitació (cases barates), en setembre, a Scheveningue (La Haya). Això sens comptar una munió de Congressos i Conferències nacionals què en diversos païssos han tingut lloc, com la Conferència anyal de l'Habitació i Construcció Cívica de Londres i altres ciutats del Regne Unit, baix els auspicis del *National Housing and Town Planning Council*, i altres assemblees per l'estil a la mateixa Anglaterra i a Leipzig (Alemanya) amb motiu de l'Exposició de les Arts de Construcció allí celebrada.

En quant a Exposicions, apart d'altres petits certàmens de caràcter nacional i local, dues grans exposicions internacionals s'han celebrat, què, referint-se més o menys especialment a la matèria què'ns ocupa, han vingut a enriquir la ja nombrosa llista de les anteriorment celebrades (1). Són aquestes l'abans dita Exposició Internacional

(1) V. C. Montoliu, *Las Modernas Ciudades y sus problemas*. Pub. de la «Societat Cívica la Ciutat Jardí», Barcelona, 1913; i més endavant, la segona part del present treball, dedicada a l'Exposició Cívica de Gant.

de les Arts de Construcció de Leipzig i l'Exposició Universal de Gant, on, a més de son caràcter general eminentment urbà, s'instal·là una important secció cívica digna per tots conceptes d'un amant estudi.

Tan importants i nombroses venen essent ja aquestes manifestacions de l'activitat mundial en el nostre camp de conreu, que amb raó s'ha insistit en aquest punt (segons ja s'havia fet en termes generals per tot lo què a congressos i exposicions es refereix) sobre la conveniència d'introduir límits en la freqüència i una major subordinació en els programes de dites solemnitats, a fi de no repetir inútilment les tasques en què s'ocupen i permetre als interessats la deguda atenció a les mateixes.

En moltes d'aquestes manifestacions mundials ha pres activa participació la Societat Cívica La Ciutat Jardí (1), què, en la persona de varis dels seus membres, ha volgut

(1) La Societat Cívica la Ciutat Jardí és la genuina representació en els països hispano-americans d'un gran moviment d'opinió en el sentit de la reforma de nostres defectuoses viles i ciutats, segons diverses orientacions, quals línies generals queden exposades en aquestes pàgines i qual superior expressió troba un feliç punt de coincidència en l'hermós ideal de la Ciutat Jardí.

A Anglaterra, França, Alemanya, Àustria, Itàlia, Polònia, Holanda, Suècia, Rússia, Bèlgica i els Estats Units de Nort Amèrica, són ja en gran nombre les associacions que treballen en termes semblants als de nostra «Societat Cívica Hispano-Americana», i aquesta, amb la major part de les altres, se troben adherides des de juliol darrer a l'Associació Internacional de Ciutats Jardins i Construcció Cívica, fundada a Londres per a coaligar en un potent Institut Internacional la benèfica i feconda acció de totes aquestes entitats què, disseminades per tot el món, cooperen en tan ardues labors.

Exemplar model de dites associacions, primer nús d'aquella xarxa mundial en terra ibero-americana, la Societat Cívica La Ciutat Jardí, és una entitat què, baix la tutela del Museu Social de Barcelona, se constituí legalment en la mateixa ciutat en 15 de juliol de 1912, i de sa organització i funcionament poden donar una idea les següents notes:

El domicili social se fixa a Barcelona, i en el local del Museu Social de la mateixa ciutat, actualment en el carrer d'Urgell, 187.

La Societat té per objecte:

a) Promoure el desenrotlló i reforma de les poblacions, segons plans racionals i metòdics que assegurin, per al present i per al pervindre llur higiene, bellesa i eficàcia com instruments de progrés social i econòmic.

b) Estudiar, propagar, plantejar i fomentar la creació de ciutats jardins, suburbis jardins, viles i colònies jardins, segons els principis i mètodes que per a les mateixes se recomanen pels autoritzats tractadistes del modern moviment de referència.

c) Promoure i endigar baix línies semblants la construcció i reforma de cases i barris populars, ja sigui en l'interior o en les afores de les poblacions, ja baix la forma de colonitzacions rurals o rurals-industrials en el camp.

d) Fomentar l'embelliment i ornat de les poblacions per tots els medis a sa disposició, procurant conservar i realçar lo típic de cada una i quants elements de bellesa posseeixin.

e) Preservar i augmentar les reserves higièniques dels centres de població, particularment mitjançant la conservació i creació de boscos adjacents, zones rurals o silvestres, parcs i jardins urbans, i espais lliures interiors de tota classe, amb els plans corresponents per a facilitar l'accés als mateixos.

f) I, en general, serà també de la seva incumbència tot quant contribueixi a la millor bellesa, higiene i benestar de les poblacions.

Sens perjudici de tots els demés que les circumstàncies en cada cas demanin, els medis d'acció que amb preferència emprarà la Societat, són:

a) Recol·lecció i disseminació de tota classe d'informes, i confecció i preparació de plans i projectes sobre les esmentades matèries.

b) Conferències, cursos i publicacions d'informació i propaganda sobre les mateixes.

c) Procurar l'aplicació, reforma i desenrotlló de la legislació corresponent, segons aconsellin les circumstàncies.

Els socis són de les classes següents: Fundadors, Protectors, Numeraris, Col·lectius i Honoraris.

Tindràn la consideració de fundadors, además dels que han pres part en la constitució de la Societat, tots aquells que contribueixin a son sosteniment amb un donatiu mínim de 1.000 pessetes.

Seràn socis protectors tots els que contribueixin als fons socials amb quotes no inferiors a 100 pessetes anyals.

Seràn socis numeraris tots els que satisfuguin anyalment la quantitat mínima de 10 pessetes.

També poden ingressar com socis altres associacions, sempre que, conformant-se amb aquestos Estatuts siguin admeses per la Comissió Executiva, i aquests socis col·lectius tindràn la categoria que'ls correspongui segons la llur quota, no poguent, per això, ésser aquesta inferior a 20 pessetes anyals.

Tots els socis tindràn dret per igual a utilitzar els serveis de la Societat, i, en especial, a rebre gratis l'orgue oficial de la mateixa.

Previ informe de la Junta Consultiva, pot la Societat, en Junta General, reconeixre com adherida una rama en qualsevulga localitat on no funcioni ja altre societat adjunta, mitjançant les condicions i amb les ventatges que's fixen en els Estatuts.

ARXIVS DE L'INSTITVT DE CIENCIES

honrar-les amb sa presència i aprofitar llurs precioses ensenyances, reaccionant així contra l'inveterat i fatal retraïment d'Espanya en semblants casos. Conseqüent amb el mateix esperit, és precís ara completar el considerable esforç que ha realitzat la Societat, donant compte al nostre públic del seu concurs en els dits actes.

EL III CONGRÉS INTERNACIONAL DE VIES PÚBLIQUES

Aquest Congrés Internacional, que fou inaugurat a París en 1908, celebrà sa tercera reunió a Londres en el mes de juny de 1913, i fou aquesta assemblea, per varies raons, un dels més importants actes relatius a la Construcció cívica que han tingut lloc durant l'any passat. Coneguda com és la fonamental importància que tenen les vies de comunicació en el desenrotllament dels centres urbans, a ningú estranyarà tal afirmació, ja què, en efecte, el gran increment pres pels medis de comunicació ràpids en els nostres dies ha revolucionat radicalment totes les velles concepcions sobre'l planejament i l'extensió de les ciutats, fins el punt què'l fenòmen de la descentralització interior urbana, iniciat a darrers de la passada centuria, ha marcat ja la fi dels antics, monstruosos i caòtics conglomerats urbans, per a obrir pas al nou concepte orgànic de la ciutat disseminada per vastes regions, amb fàcil i ràpida intercomunicació dels seus nuclis, diferenciats per llurs particulars funcions (habitació, indústria, etc.) al voltant del centre cívic, com veritables òrguens d'un sol cos vivent.

Concretant-nos al susdit Congrés, sa principal valua residí en les grans oportunitats que oferí per a la coordinació dels nombrosos interessos que recentment s'han originat de la construcció, de l'us i de la conservació de les vies de tràfic.

El programa del Congrés estava dividit en dues seccions: Construcció i conservació, i Tràfic i administració. La primera secció era considerada baix l'aspecte de quatre diverses qüestions: 1.ª, traçat de nous carrers i carreteres; 2.ª, tipus de cubriment per a ponts, viaductes, etc.; 3.ª, construcció i macadamisació de carreteres, fetes amb materials quitranats, bituminosos o asfaltats; 4.ª, pavimentació de fusta. La segona secció era subdividida de la següent manera: 1.ª, sistemes de l'enllumament de les carreteres i vehículs; 2.ª, observacions fetes d'ençà de 1908 sobre les varies causes del desgast i deteriorització de les carreteres; 3.ª, ordenances per a la regulació del trànsit

L'Associació té veritable personalitat jurídica, amb plena capacitat per a adquirir, posseir i alienar bens i drets de totes menes, i acceptarà amb reconeixement tota sort de dons que se li otorguin per a el millor assoliment dels seus fins.

Tota classe de contribucions als mateixos, d'acord amb lo abans dit, seràn ben rebudes, i particularment s'interessa l'inscripció com membres d'Ajuntaments, Diputacions Provincials i demés organismes de l'administració pública, als quals ofereix des d'ara els seus serveis consultius per a tot lo que a son obgete se refereix.

ràpid i lent en les carreteres; 4.ª, autoritats que cuiden de la construcció i conservació de les vies públiques i funcions de les autoritats centrals i locals, i 5.ª, finances de la construcció i conservació de les carreteres; provisió de fondos.

Endemés dels reports dels ponents generals, les nombroses comunicacions què foren discutides en les seccions del Congrés i foren publicades i repartides entre'ls delegats formen tres abultats infolis, divent-se encara afegir gran nombre d'altres contribucions sobre probes de construccions, rètols indicadors, etc.

Celebrat baix els auspicis i amb subvenció del Govern britànic, fou el Congrés obert oficialment per En Lloyd George, i els congressistes foren obsequiats amb una Exposició al Royal Horticultural Hall, recepcions al Guild Hall i a l'Albert Hall, al Royal Automovil Club i al Hotel Cecil, i *garden-parties* a Windsor i al Jardí Botànic.

El gran nombre de delegats i el fet de representar a quasibé totes les nacions i totes les llengües, feu impossible arribar a res més que principis generals en les resolucions adoptades, amb tot i lo qual, fou considerable la importancia del Congrés, no més sigui per la valua de les contribucions enviades, i, com sol ocórrer quasi sempre, per les moltes relacions i mutuals ensenyances que oferí entre'ls especialistes de tota mena.

En la impossibilitat de donar compte complet de la tasca del Congrés i deixant de banda tota la massa d'informació relativa a materies propiament tècniques, ens limitarem a indicar i relacionar breument els més importants reports què fan referencia a la Construcció cívica.

Estatístiques del tràfic. — Es interessant el report general en aquest punt per la informació que'ns dóna relativa a l'increment relatiu dels diversos medis de trànsit rodat en els centres urbans. Un patró del mateix per a Anglaterra ens el dóna el següent cens dels vehículs què un diumenge per la tarda en un bon dia de la última primavera passaren durant una hora per una arteria secundaria d'uns vuit metres d'ample, què condueix a les afores de Londres: Omnibus automòvils, 50; autos, 300; motocicles, 50; bicicles, 100; vehículs de caballs, 15. Aquests nombres, que poden considerar-se com un terme mig no sols a Anglaterra, sinó a la majoria de les ciutats importants d'Europa i Amèrica, demostren, per una part, el predomini quasi absolut de la tracció mecànica sobre la tracció animal i per altra part que'l trànsit recreatiu (autos individuals) és arribat, si no l'ha rebassat ja, al seu límit, a menys de proveir-se degudament a l'ampliació o la multiplicació de les arteries de tràfic que comuniquen les grans ciutats amb llurs afores. I per més que la principal causa d'aquesta congestió de dites arteries resulta evidentment ésser el gran nombre d'autos individuals, en sa majoria d'objecte recreatiu, no deixa de representar això un gran obstacle per a la part de les comunicacions i dels transports realment útils a la societat.

Carrers nous i aixamplament dels vells. — Com en resposta a la precedent qüestió,

diversos reports contenen preciosa informació sobre'ls mèrits relatius d'aixamplar els carrers existents o tallar nous carrers per les vores d'aquests. Dels reports sembla deduir-se què la opinió general es decanta per aquest darrer sistema, sobre'l qual donen lluminoses suggestions M. Vrestraete i M. Stocklet; i tant aquest com M. Cinque demanen lleis que facultin a les autoritats per a expropiar zones adjacents a l'estrictament necessaria pel carrer o carretera.

Desviació de carreteres. — La congestió de les carreteres a l'atravessar les poblacions ha donat lloc a un nou problema sobre si en comptes d'aixamplar el troç de via corresponent, lo qual topa sovint amb importants interessos, no és preferible el sistema de desviar les carreteres fent-les seguir, en torn de les poblacions secundaries, si bé cuidant, com és precís, de les corresponents conexions amb les vies de penetració. Per més que s'objectà fent veure el perjudici que'l segón nou procediment causa sovint al comerç local, la gran majoria del Congrés es pronuncià en principi per la indicada reforma.

Seccions longitudinals, Corves, Seccions transversals. — Gran divergencia d'opinió es mostrà en lo relatiu als detalls d'aquests problemes que versen principalment sobre'l grau d'inclinació (5 per 100 com el màxim generalment considerat recomanable) i sobre'ls radis mínims de les corves, per a evitar col·lissions. Igual varietat de parers es manifestà respecte de les seccions transversals per a acomodar-les a les grans varietats de vehículs que transiten per les vies públiques: tràfic ràpid (autos), tràfic lent, tranvies, bicicletes, genets i peons, per a cada una de les quals es recomanen vies separades, si és possible. Tractant-se de carreteres principals en les afores de les ciutats, es recomana la següent secció: tràfic ràpid al centre, tràfic lent als costats i amples aceres a les vores. Atenció especial mereixen els tranvies, però en aquest punt no hi ha gaire acord.

Es clar què, en fi de comptes, tot lo què's refereix an aquestes qüestions ha de fer-se dependent, en gran part, de les circumstancies de cada cas i de la mena de serveis que ha de prestar cada via, segons lluminosament exposa Mulford Robinson en sa obra recent, *L'amplada i l'arranjament de les Vies públiques*, puix si antigament la simple organització de la vida cívica permetia l'adopció d'un tipu únic, avui dia la gran complexitat de la mateixa fa ja impossible l'antiga uniformitat, com, verbigracia, seria absurde donar la mateixa amplada i secció a un carrer d'un barri purament residencial que a una gran via de tràfic.

Encreuaments. — Diverses solucions es donaren per a l'encreuament de les vies, com per exemple la radical de M. Verstraete (Bèlgica) d'evitar encreuaments directes, substituint-los per vies tributaries (lo què rarament és possible), l'evitació d'ànguls d'encreuament aguts, i, en atenció a la creixent velocitat del tràfic, l'adopció del sistema

giratori en les places conglomerades, com la millor solució matemàtica per a reduir els punts de col·lisió (com a la *Place de l'Etoile* de París), si bé això, en la pràctica, sovint sembla imposar una disciplina innecessària, essent potser lo millor confiar sobre tot en l'acció de la policia.

Els sistemes viaris com a base d'urbanització. — A posta de la connexió de vies públiques, M. Stocklet i M. Schmidt presten gran atenció an aquest tema i s'extenen en consideracions sobre'l planejament de les ciutats a base de les grans vies de comunicació, acompanyant llurs reports d'interessants diagrames. Ambdós convenen en recomanar el pendre la línia del ferrocarril com l'eix central de la ciutat, envoltar-la amb un ferrocarril de cintura, col·locar la zona industrial separada, si és possible, per un riu, i arranjar radialment un sistema de parcs. Cal convenir, tanmateix, que tan íntimament lligat com és el planejament de les ciutats amb les múltiples condicions de cada lloc i de la vida social en cada cas, és aquest un problema massa complex per a tractar-lo subsidiàriament a propòsit de la connexió de les vies públiques.

L'estètica de les vies públiques. — Dos interessants reports foren sotmesos al Congrés, deguts a M. Verstraete i M. de Vaere, de Bruges i Gant respectivament, dues de les més pintoresques ciutats del món, lo què per si sol ja dona autoritat a dites memòries; si bé cal confessar que l'escola romàntica de Camilo Sitte inspira llurs notables apreciacions, i amb tot el valor que aquesta escola pugui encara conservar per lo què's refereix a l'arranjament de les ciutats antigues, la seva actualitat ha degut avui cedir el pas, quan menys per lo que respecta a les ciutats modernes, a altres sistemes més formalistes, com els que s'inspiren en el clàssic segle XVIII francès.

Conclusions. — Al final de la discussió de les memòries sotmeses a aquesta secció, foren unanimitament preses les següents resolucions:

1.ª Com principi general, és millor què les noves carreteres principals siguin traçades per fóra, abans que al través de les ciutats; i quan una via important que atravesés una ciutat devé insuficient per al tràfic, és sovint preferible la construcció de vies laterals subsidiàries, a l'ampliació dels carrers vells devinguts estrets.

2.ª Les pendents deuen fer-se en les noves vies tan suaus com se pugui, i més suaus encara on hi hagi corbes, tranvies o preponderància del gros tràfic.

3.ª El radi de les corbes en les vies usades per vehículs ràpids deuen, en tan que's pugui, ésser tal que procuri una vista sens obstacle d'un extrem a l'altre de la corva.

4.ª A menys que sigui possible proveir emplaçament especial per a llurs línies, els tranvies troben sa millor col·locació en el centre de les carreteres, i quan així es col·loquen, és convenient destinar espai a ambdós costats per a dues curses de vehículs.

5.ª Les principals vies de tràfic han de traçar-se de tal modo què's reservin espais

per a línies de tranvies, per al tràfic lent i ràpid, i per als vehicles parats, i això de tal manera que puguin tots prosseguir sens indegudament barrejar-se.

En fixant les aliniacions dels edificis al llarg de les què puguin finalment devenir vies principals, cal prestar atenció als requisits d'aquesta final condició; cal reservar espai adequat als edificis, i donar facultats a posta per a assegurar aquest objecte a totes les autoritats a les quals pertoca decidir l'amplada de les vies.

6.ª El traçat de les principals vies de comunicació és una qüestió d'importància nacional, respecte de la qual convé otorgar certes iniciatives a algún organisme de l'Estat central, el qui cuidi també d'assistir, regular i revisar l'acció de les autoritats locals.

EL I CONGRÉS INTERNACIONAL I L'EXPOSICIÓ COMPARADA DE LES CIUTATS

Organitzat baix l'alt patronat i amb el concurs del Govern belga i de la ciutat de Gant, amb ocasió de l'Exposició Universal celebrada en la mateixa i baix els auspicis de la «Unió de les ciutats i municipis belgues», durant els dies 27 de juliol al 2 d'agost de 1913, tingué lloc en la mateixa Exposició de Gant el I Congrés Internacional de les Ciutats, que revestí una extraordinària importància no sols pel nombre (642) i la qualitat dels congressistes, entre'ls quals figuraven 22 Estats i 150 ciutats adherits, sinó també pel vast i substancial programa de les qüestions que foren son objecte.

No és pas que fossin nous aquests assumptes en les assemblees internacionals, però, fins aleshores, sols parcialment havien sigut abordats molts d'ells en els Congressos que tractaven de les respectives matèries, com els de Camins i carreteres, de Ferrocarrils, d'Arquitectura general i urbana, de l'Habitació, de les Ciències administratives, d'Hygiene, d'Estatística, etc. L'interès absorbent que les qüestions municipals prenen avui dia havia fet tan mateix quasi inevitable la reunió d'aquest Congrés, on una pila de qüestions d'ordre social, econòmic, administratiu i tècnic de la més alta importància poguessin ésser discutides des de l'aspecte particular de la vida comunal i dels seus interessos primordials, als què tan particularment afecten. Així, al costat de tota aquella gran dispersió analítica de temes isolats en els precedents congressos especialitzats per matèries, anàvem ara a presenciar un primer intent de síntesi pragmàtica, a base de la primera forma artificial de les agrupacions humanes, la Ciutat, què per això mateix és el fonament primordial, imperible, de tot edifici social subsegüent. Però aquestes mateixes consideracions, què aquilataven el valor del projectat Congrés, augmentaren les dificultats pràctiques de sa realització, fins al punt de que res més que un esquema de lo que ha d'ésser amb el temps pogué fer-se en aquest primer assaig. Basta, en efecte, passar una ullada pel programa del Congrés per a haure un petit esment d'immensa

varietat de qüestions què entraven en el camp de la seva ambiciosa designació; i això que dels tres aspectes principals des dels quals pot considerar-se la vida urbana, què són el sociològic, l'administratiu i l'arquitectural, els organitzadors del Congrés quasi sols prestaren atenció als dos darrers, que prou materia contenien ja cada un per a un Congrés especial. I tanmateix, tal és la importància de la idea fonamental que dóna unitat al programa, què, amb tot i aquests grans defectes (inevitables ara i subsanables en lo successiu amb una prudent selecció de temes per a cada nova reunió del Congrés), cal convenir en què les tasques d'aquesta primera tentativa han sigut altament profitoses, no solament per la gran riquesa de comunicacions i demés material aplegat, sinó també per la probada virtut d'aquesta nova experiència, què per primera volta ha posat en contacte als ardits estols de tècnics, sociòlegs i buròcrates de tota mena, capdevaners de les diverses disciplines cíviqes, qual professional isolament tantes traves ha posat fins ara al ple rendiment de llurs particulars i colossals esforços pel perfeccionament de la vida urbana.

Heus-aquí, en efecte, un resum de l'abundós

QÜESTIONARI

I. CONSTRUCCIÓ CÍVICA. A) *Construcció de nous barris de la ciutat.* — Dividit en nou temes que comprenen: Plans d'extensió, vies públiques, espais lliures, edificis públics, ordenances per a l'edificació privada, medis de transport, barris o zones diferenciats, diverses classes de ciutats i viles, i enllaços dels suburbis amb el centre.

B) *Conservació i arranjamant dels antics barris centrals de la ciutat.* — Dividit en set qüestions: Vies de comunicació, monuments, conjunts arquitectònics, tipus de carrers, accessoris dels mateixos per a facilitar el trànsit, transports en el centre, medis legals i administratius per a les millores recomanables.

II. ORGANITZACIO DE LA VIDA MUNICIPAL. A) *Vida jurídica dels municipis.* — Dividit en vuit temes: El Municipi i els Govern central i regional, autonomia i límits del Govern comunal, unificació i associacions de comunes, la comuna i la ciutat, la comuna i l'administració, serveis públics, policia municipal, formació i estructura de les ciutats noves:

B) *Vida financiera del municipi.* — Dividit en cinc temes: El patrimoni immobiliari i la política territorial (*Bodenpolitik*), el patrimoni mobiliari, municipalització de serveis, impostos i arbitris, deutes i emprèstits.

C) *Activitat econòmica del municipi.* — Dividit en dues subseccions: la primera sobre formes generals d'explotació d'empreses o *regies* directes i participació en les em-

ARXIVS DE L'INSTITVT DE CIÈNCIES

preses particulars, i la segona destinada a la materia dels diversos serveis: aigua, gas, electricitat, transports en comú, habitacions, alimentació, crèdit i estalvi, etc.

D) *Higiene municipal*. — Dividit en sis qüestions: organització general, llimpiesa i condició en aigües residuals, la pols, etc., higiene de l'alimentació, banys comunals, lluita contra les malalties, inhumacions, etc.

E) *Vida intel·lectual i moral del municipi*. — Dividit en dues seccions: Obres d'ensenyança i d'educació.

F) *Vida social del municipi*. — Dividit en tres seccions: El municipi i els seus empleats, acció del municipi en el mercat del treball, ídem en materia d'assistència, previsió i solidaritat, intervenció de la dona en l'administració comunal i relacions internacionals dels municipis.

G) *De la ciutat en general*. — Dividit en tres temes: El fenomen de la naixença i desenrotllament de les ciutats, l'economía i la política municipals i medis d'activar la vida i la independència comunals.

H) *Organització del treball administratiu dels municipis*. — Dividit en cinc temes: Divisió dels serveis, organització dels arxius, oficis d'estadística, publicacions oficials, oficis de rensenyaments.

I) *Ofici internacional d'informacions comunals*. — Creació definitiva del mateix, amb el fi de relacionar els oficis nacionals existents i centralitzar una documentació internacional per a l'us dels adherits.

Després de la recepció oficial que tingué lloc el diumenge dia 27 de juliol a la Casa de la Vila de Gant, s'inauguraren les tasques del Congrés, el següent dia 28, amb interessants discursos del Burgestre de dita ciutat, del Ministre de l'Interior de Bèlgica, dels Secretaris de les dues seccions del Congrés, M. Paul Saintenoy per a la construcció cívica i M. E. Vinck per a la organització de la vida municipal, i de M. Otlet, l'eminent bibliògraf i secretari general de la Unió d'Associacions Internacionals, qui parlà com a Secretari de l'Exposició Cívica organitzada a l'Exposició Universal com a complement del Congrés.

En quant a les sessions d'aquest, prenent per base els importants reports i comunicacions enviades, que acaben ara d'ésser publicats en el gros volum (1) de les deliberacions del Congrés, i vist el gran nombre dels mateixos, quasi no pogué fer-se més que donar sumaria lectura dels més importants, i després de breus discussions, pendre alguns acords de caràcter general, segons es pot veure en el següent extracte del

(1) *Primer Congrès Internacional et Exposition Comparée des Villes*. Bruxelles, Union Internationale des Villes, 3 bis, Rue de la Regence, 716 pàgs, en quart major.

PROCÉS VERBAL

Secció 1.ª — *Construcció cívica*. 30 reports foren enviats referents a la major part de les qüestions del programa, mereixent de nostra part especial atenció: un del professor Dr. Conwentz, Director de l'Ofici de l'Estat prussià per a la protecció dels monuments naturals, a Berlín (1), sobre les *Viles i la Natura*; altre de Ch. Buls, el famós ex burgmestre de Brussel·les, sobre *L'isolament o destacament parcial dels grans edificis*; altre de E. Redont, arquitecte paisagista del Ministeri d'Instrucció pública i Belles Arts a París, sobre la *Utilitat de les plantacions, parcs, jardins (espais lliures) en el traçat de les vies públiques*; altre molt documentat de H. V. Lanchester, delegat de l'Institut imperial d'Arquitectes britànics a Londres, sobre l'*Arquitectura urbana de les ciutats d'Orient*; altre d'En Joseph Fels sobre *Impostos, Habitació i construcció cívica*; altre d'En Paul Otlet sobre'l grandió projecte d'una capital internacional confegit i presentat al Congrés i a l'Exposició cívica pels arquitectes H. Andersen i M. Hebrard (2); altres dos de J. Stübben, el mestre que hem tingut ocasió de sentir fa poc a Barcelona, sobre'ls seus treballs en l'extensió de Roma i sobre les ordenances diferencials de zones d'edificació; altre de E. Stasse, enginyer de Brusselles, sobre *L'extensió de les ciutats, i de la de Gant en particular*; altre de M. Mackenna, delegat de la República de Chile, sobre *La Reforma de la ciutat de Santiago de Chile*; dos reports de Jules Brunfaut, arquitecte membre de la Real Academia de Brusel·les, sobre la tendència a la parcelació triangular dels solars i sobre'ls concursos de fatxades; altre d'En Raymond Unwin, el cèlebre arquitecte de les ciutats jardins angleses, delegat de l'Institut imperial d'arquitectes britànics, sobre *Els plans d'extensió de les ciutats*, altre del conegut arquitecte francès M. Augustin Rey, sobre *La ciutat salubre de l'avenir*, principis científics d'orientació de les vies públiques i de les habitacions, etc., als quals cal afegir algún interessant report d'En G. Pepler, G. Cadbury, i R. Monaert sobre les ciutats jardins, i una notable memoria sobre la Ciutat Lineal, presentada pel conceller de la Companyia Madrilenya d'Urbanització, i delegat de la Societat Cívica la Ciutat Jardí, Sr. H. González del Castillo.

En la primera sessió es discutiren els problemes suscitats per les següents qüestions sotmeses a sa del·liberació: *L'ensenyança de la construcció cívica a les escoles de Belles Arts*, que proporcionà notables reports de MM. Brunfaut, Cadbury, Mackenna, Bruneel i Saintenoy, resultant de la discussió l'acord de què *tots els arquitectes, enginyers i fun-*

(1) Vegis el report sobre aquest mateix tema de la «Societat Cívica la Ciutat Jardí» al III Congrés Excursionista Català, publicat al n.º 25, Abril, 1914, de la *Revista Catalunya*.

(2) *Creation d'un Centre International de communication, par Hendrik Cristian Andersen et Ernest Hebrard*. París, 1913. Gran in-folio amb làmines, il·lustracions i plans.

cionaris d'obres públiques haurien d'ésser obligats a seguir cursos de Construcció cívica i tenir diplomes de dits estudis. — Altra qüestió, *Les condicions que han d'observar les administracions municipals per a l'elaboració dels plans dels barris nous*, produí, amb els reports de MM. Rey, Langen, Soenen, Redont i Koester, l'acord següent: *el Congrés expressa el vot de què a l'avenir les autoritats públiques respectin i encoratgin el caràcter de l'arquitectura local en la urbanització dels nous districtes.*

En la qüestió, *La construcció de carrers i llur protecció higienica*, els reports de Messieurs Bousquet i Dunkerque donaren lloc a un interessant canvi d'opinions, que's resumí en l'eloqüent divisa de M. Rey al proclamar què «*el sol és la llei suprema d'higiene i de bellesa.*»

En la segona sessió M. Stübben preconitzà i metoditzà en son report la necessitat de diferenciar les ordenances d'edificació, explicant les disposicions especials per a cada districte, segons son caràcter d'habitació, de luxe, de comerç en gros o al detall, d'industria, etc., com es practica en certes ciutats alemanyes, sobretot d'ençà què, per les sentencies de 1885, les autoritats foren capacitades per a aquests tractaments diferencials. En aquesta atenció, l'assemblea acordà la següent resolució:

El Congrés expressa el vot de què les administracions públiques prenguin les mides necessaries per a establir ordenances diferencials d'edificació, al moment d'adoptar plans d'extensió urbana, segons els barris i els carrers què's crein i segons la natura de les edificacions què's construeixin.

Sobre la qüestió de si cal situar les estacions en el centre o a la periferie de les Ciutats, l'assemblea escoltà els reports de M. Saintenoy i de M. Bonnier, qui's mostrà contrari a una centralització exagerada, citant l'exemple de París, que rebutjà el projecte d'una estació central al *Palais Royal*.

Aquesta qüestió fou represa en la sessió següent, donant lloc a un important debat, que terminà amb la remissió del tema per a un Congrés ulterior, en vista de sa gran complexitat i transcendencia.

La qüestió dels *Plans de les places públiques* donà lloc a interessants comunicacions, com la de M. Buls, sobre la Gran Plaça de Brussel·les, son reglament d'edificacions, datant del segle XVII, i els procediments d'expropiació aplicats al segle passat per a assegurar llut conservació.

La *Parcelació dels illots triangulars* donà també lloc a una important discussió amb els reports de MM. Brunfaut, Stübben, Rey i Hulin, que semblen cridats a produir revolució en les idees corrents. El Congrés fou d'opinió què en aquests illots, una de les cares devía ésser lliure d'edificació, o sols ocupada per edificis baixos.

Altre tema que suscità molta discussió fou el dels *Concursos internacionals d'urbanització*, en el qual els congressistes es manifestaren contraris al judici favorable del report

de M. G. Lavini, vist el fracàs d'alguns dels concursos últimament celebrats. La dificultat per als nacionals d'un país de comprendre les condicions particulars de la urbanització en els altres i l'horror de la mena d'estil internacional sense caràcter que dits concursos fomenten constituí el fons de l'argumentació contrària. Sens arribar-se a un acord sobre aquesta important qüestió, ne donà la nota final el prudent judici del Sr. Stübben, mostrant-se favorable als concursos internacionals quan es tracta de grans ciutats, ja que en elles hi ha certs caràcters cosmopolites costants, i que allí els concursos ofereixen ocasions inapreciables per a l'intercanvi d'idees recíproques.

També fou objecte de debat la qüestió dels *Concursos periòdics de fatxades*, a posta d'una comunicació de M. Brunfaut, que provocà manifestacions oposades, sobre'ls resultats pràctics de dits concursos en les ciutats que n'han fet us, particularment París i Brussel·les. Tan mateix el Congrés s'adherí a la opinió de M. Brunfaut expressant la conveniència de que per interessos d'higiene, devien ésser sotmesos al concurs els plans sencers dels edificis, si bé després, en vista de certes objeccions, es votà una orde del dia, afirmant només la importància de la qüestió.

Altre tema important fou el de la *Creació de barris nous en les aries de les fortificacions desmantelades*, sobre'l qual presentaren molt interessants reports M. Soenen y MM. Schobbens i Heem, que donaren per resultat un vot de l'assemblea, preconitzant l'exemple de la gran obra d'Anvers en aquest respecte, molt ben relacionada pel darrer de dits reports.

Les sessions d'aquesta secció tingueren un bell final i complement amb dues magnífiques conferències de M. A. Rey i M. P. Geddes, la primera sobre l'aspecte higiènic del problema de la urbanització, del què'l celebrat arquitecte francès n'és un gran mestre, i la segona consistint en una familiar i atractiva *Causerie*, al presentar el famós sociòleg escocès la seva notabilíssima obra de l'*Exposició Cívica*, abans al·ludida, i que després s'explicarà en detall.

Secció 2.ª — *Organització de la vida municipal*. Uns 25 reports formen el material aplegat en aquesta secció, entre'ls quals podem senyalar:

Un de M. Ernest Brees sobre *Les unificacions i associacions de municipis*, — *Relacions entre les ciutats i llurs suburbis*; altre de M. Louis Dausset sobre *Els treballs de la Comissió de fortificacions de París per a la supressió i urbanització de la zona fortificada*; altre del professor Dr. H. Ermann sobre *La Política territorial (Bodenpolitik) de les ciutats alemanyes*; altre del Dr. W. Rothkegel sobre *Impostos municipals*, — *Bases de la projectada reforma de la imposició de solars en el Reialme de Prussia*; altre d'En Ch. Fortin sobre *L'impost del plus-valor i l'expropiació per zones*; altre de M. Gaston Cadoux sobre *L'esforç de la ciutat de París per la millora i desenvolupament dels seus*

ARXIVS DE L'INSTITVT DE CIENCIES

serveis municipals; altre d'En J. J. Girado sobre La ciutat de Buenos Aires, sos treballs, sa transformació i sos serveis comunals; altre d'En G. Lecourt sobre Biblioteques i sales de lectura; altre d'En C. Varlez sobre La política comunal en la lluita contra'l paro, especialment a Gant; altre d'En E. Milhaud sobre La carestia dels queviures i l'acció dels municipis; altre del professor Dr. Malvoz sobre L'enfermera sanitaria i el seu paper en la profilaxia de les malalties contagioses; altre d'En W. E. Riley sobre Les habitacions obreres del Consell del Comtat de Londres; altre d'En M. Bousquet sobre Els municipis y l'higiene urbana; altre d'En P. Meuriot sobre El progrés general de les grans ciutats des de 1800 fins als nostres dies; altre d'En C. Pinart sobre un Sistema metòdic de numeració dels carrers i de les cases; altre d'En Ugo Giusti sobre La Unió estatística de les viles italianes; i altres reports del Secretariat del Congrés sobre L'Ofici permanent o Unió Internacional de les viles, fonts d'estudi i documentació, organització etcétera, del mateix.

Recordant la immensitat del programa d'aquesta secció, ja pot suposar-se que no fou possible profundisar moltes de ses qüestions, lo que en gran part li dóna el caràcter més aviat d'esboç general de les tasques que hauràn d'ocupar els futurs congressos.

En la qüestió de les unificacions i associacions de municipis, per la què's comencà, li pertocà a Espanya un lloc d'honor. Lo mateix en aquest que en el Congrés de l'Habitació, què després resenyarem, fou un fet memorable (i no és la primera volta de pocs anys ençà) la cessació del tradicional retraïment d'Espanya en aquestes manifestacions internacionals de cultura. Aquesta vegada li tocà al sabi catedràtic de Saragoça, don J. Gascón Marín, l'honor de representar dignament al seu país en una qüestió que també l'honra. Es tractava d'estudiar els millors procediments i mètodes per a l'associació de Municipis amb fins administratius comuns, i al fer un repàs de lo legislat sobre la materia, el *rapporteur* M. Brées senyalà el fet de què Espanya és el primer país que ha legislat sobre ella i el sol país qual llei orgànica municipal conté disposicions regulant l'anexió dels municipis suburbans a les grans ciutats. Llavors, a invitació de la Presidencia, el Sr. Gascón Marín feu una concisa i clara explicació dels articles de la nostra llei municipal de 1877, que regulen no sols les aneixons sinó també les agregacions i associacions de Municipis, afegint algunes remarques sobre l'estat de fet de dita qüestió a Espanya i els projectes de reforma, principalment el del Govern local d'En Maura.

En vista de l'escassetat de datos en la materia, tan mateix l'assemblea acordà que figurés en l'ordre del dia del pròxim Congrés, i què, mentrestant, l'ofici permanent fes una enquesta internacional sobre la qüestió.

La segona sessió fou ocupada especialment en la discussió del tema *Política territorial o fondiaria dels municipis*, qüestió d'importancia capital, com és sabut, avui dia, i sobre la qual els Srs. Profs. Ermann i Fortin presentaren interessants reports, particularment el primer, delegat de la *Bund deutscher Bodenreformer*, que tracta del gran

comerç d'immobles dels municipis alemanys. Apropòsit d'aquesta qüestió M. Coppie-
ters, conceller comunal de Gant, remarcà el sistema seguit per aquesta ciutat a fi de
prevenir l'especulació. El municipi compra els terrenys susceptibles d'ésser afectats
als nous districtes o de devenir materia d'especulació; i així és com la ciutat comprà
tots els terrenys sobre'ls quals es construí l'Exposició, a fi de què la col·lectivitat rebi
els beneficis del plus-valor adquirit per dits terrenys.

Ocuparen la sessió tercera els temes de *L'activitat econòmica del municipi, en par-
ticular el de la comptabilitat de les empreses comercials (Regies) directes dels municipis*
(rapporteur M. Dandoy); el dels medis de transport en les grans ciutats, a posta del qual
M. Pinart (de Schaerbeek), exposà un notable sistema de numeració de carrers i places;
de la seguretat en les viles (M. Welsch rapporteur); després de lo qual M. Varlez, el
distingit Secretari de l'Associació Internacional per a la lluita contra'l Paro, donà
compte del seu important report sobre l'assegurança contra'l paro, en quin assumpte
ja és sabut que la ciutat de Gant marxa a la vanguardia, i, finalment, M. Malvoz (de
Liège) donà una petita ressenya dels moderns sistemes de la lluita contra les malalties
transmisibles, segons es practica particularment per Liège, a base de les enfermeres
sanitaries municipals, que cuiden dels malalts i a l'ensem disposen la desinfecció
en el curs de la malaltia.

L'OFICI PERMANENT

Però ja des del primer dia una preocupació es manifestà: la de veure continuar-se la
obra d'aquest primer Congrés, i així en la segona sessió d'aquesta secció foren ampla-
ment discutits els termes principals amb què calia constituir aquest nou organisme,
l'Ofici i Comité permanent internacional de les viles; i d'aquesta discussió resultà evident
que'l nou institut a crear calia que no sols exercís les funcions ordinariament atribuï-
des als Comitès permanents dels diferents Congressos, que's limiten a gestionar l'apli-
cació dels acords dels precedents i a preparar les tasques dels futurs, sinó que calia
que'l nou organisme fos una veritable associació que, funcionant com el Consell Inter-
nacional del Congrés, tingui tan mateix personalitat propia a l'objecte de reunir mate-
rials, fer enquestes per a la documentació i organitzar un servei bibliogràfic i una
exposició circulant al servei dels associats. Aquest ofici actuarà d'acord amb la Unió
de les Associacions Internacionals, recentment establerta a Brussel·les, de la qual el
seu promotor, M. Otlet és, com hem dit, el Secretari general; serà establert a base i
com a complement necessari de les diverses Unions nacionals i regionals de viles que ja
existeixen avui en diversos països, com Alemanya, Bèlgica, Escocia, Holanda, Italia,

ARXIVS DE L'INSTITVT DE CIENCIES

Suecia, Suïça, Canadà i Estats Units, i les què's fundin en lo successiu, i tindrà per objecte: «Posar en recíproc contacte les administracions i els individus en lo relatiu a assumptes municipals; la representació de llurs comuns interessos; l'estudi de les qüestions relatives a la construcció de les ciutats, i a la organització de la vida cívica; l'establiment i funcionament de ses propies institucions i serveis.»

Acabades les tasques de les seccions, en la sessió general de clausura, que tingué lloc el 31 de juliol baix la presidència del Ministre d'Estat, M. Cooreman, aquest vot del Congrès rebé un digne compliment amb l'aprovació unànim dels Estatuts provisionals del *Congrés Internacional de les Viles*, sobre les bases següents:

- a) El Congrès es reuneix periòdicament.
- b) Es constitueix un Comité permanent de relacions i de documentació, funcionant com a orgue d'execució i de preparació del Congrès.
- c) El Comité d'organització, completat pels membres que han constituït les meses de les seccions, formarà el Consell general de les Viles i actuarà fins al pròxim Congrès amb plens poders, i inspirant-se tant en la organització actual com en les indicacions donades en les discussions sobre dita organització.

Es farà una crida especial a les Unions nacionals i regionals de les Viles, qual adhesió constituirà el més preciós apoi per a l'Organització Internacional, de manera que'l Congrès o Associació Internacional per al desenrotllament de les Viles, baix certs respectes, pugui ésser considerat com una Federació d'aquestes Unions i, en cert modo, com una *Unió Internacional de les Viles*.

L'Associació comprèn quatre classes de membres:

- a) Membres honoraris: les autoritats superiors, governs i poders regionals, departamentals, etc. Aquests fixen ells mateixos l'import de sa quotisació.
- b) Membres efectius: les viles i municipis, amb quotisació voluntaria, però que no pot ésser inferior de 50 francs.
- c) Membres corresponsals: associacions i agrupacions lliures que actuin en l'esfera dels interessos comunals. Paguen 20 francs l'any.
- d) Membres adherits: els particulars que per llurs funcions i llurs estudis s'interessen en les qüestions municipals. Paguen 10 francs l'any.

Aprovades per aclamació aquestes bases, el President M. Cooreman, en un brillant i substanciós discurs, feu el resum de les tasques i una evocació de l'enlairat esperit del Congrès, i després dels remerciaments habituals, clogué aquesta sa primera reunió, convocant als assistents per a la segona que's convingué celebrar en 1915 o 1916.

Entre les visites, excursions i recepcions que amenisaren aquest Congrès, poden senyalar-se, además de la recepció oficial ja esmentada en el Palau Municipal de Gant, un gran corteig històric organitzat per l'antiga Confraria de Sant Miquel; la també citada

instructiva visita a l'Exposició comparada de les Ciutats; una sessió oferta per la Unió de les Viles i Municipis belgues; una visita a l'hermosa barriada model *Le Village moderne*, construïda a l'Exposició, de la qual fou un dels principals èxits; una excursió organitzada pel Comité d'Estudis de *Le Plus Grand Bruxelles*, que ocupà tot un dia als congressistes, recorrent els punts principals de la immensa aglomeració brussel·lesa; varies excursions a Anvers i a diverses viles-jardins i balnearis de les hermoses platjes belgues, amb diversos banquetes i àpats oferts per les ciutats de Gant, Brussel·les, Anvers, etc.

EL IV CONGRÉS INTERNACIONAL DE LA HIGIENE DE L'HABITACIÓ

De conformitat amb el programa previamente circulat, es celebrà aquest Congrés a Anvers durant els dies 31 d'agost al 7 de setembre.

A més d'uns 17 Governos representats, enviaren delegats oficials un gran nombre de municipis, administracions locals i associacions de tota mena; d'aquestes sols n'hi havia una d'espanyola, l'Associació d'Arquitectes de Catalunya (Barcelona), brillant per llur absència l'Associació Central d'Arquitectes (Madrid), l'Institut d'Enginyers civils, els municipis de les grans capitals, com Madrid, Barcelona, etc., i també tants altres organismes que tenen el deure moral de donar fe d'existència en aquests grans certàmens internacionals, on es discuteixen assumptes tant directament relacionats amb llur representació social. Els membres adherits passaven de 500, entre ells 5 espanyols.

La sessió inaugural tingué lloc el dia 31 d'agost en el Saló de Festes de l'Ateneu Reial, superb edifici situat a la Plaça de la Comuna. La presidí el Dr. Desguin, President del Comité organitzador del Congrés, acompanyant-lo el Baró de Werbe, governador de la província d'Anvers; M. Belghe, Director general del Ministeri de l'Interior en representació del Ministre, i altres personalitats oficials, aprovant-se en aquesta sessió, després dels discursos de rúbrica, un parell de conclusions encaminades a donar major mètode i enllaç als programes del Congrés, i a suprimir les reunions per seccions en les deliberacions del mateix.

En les sessions dels dies 1 al 2 de Setembre es discutiren els temes corresponents a la *Higiene de l'emigrant* i a la *Higiene escolar*, arribant-se a l'adopció d'importants acords, que no transcrivim per no relacionar-se directament amb el nostre objecte.

La sessió del dia 3 fou dedicada al tema de la *Higiene dels ports i dels vaixells*, i en ella es llegí una comunicació del Dr. Korbuly (d'Hungría) relativa a la contaminació de les aigües navegables per part de les ciutats i establiments industrials, en la què's demana que s'unifiquin els Reglaments de totes les nacions, exigint una depuració

enèrgica i completa de les aigues negres, fins a vessar-les en els rius. D'acord amb la proposició del Dr. Korbuly, adoptà l'assamblea el següent vot:

Invitar als Governos dels Estats interessats del continent a formar un Comité professional internacional que tingui per objecte reglamentar la qüestió de la salvaguarda en la protecció de les aigues navegables i unificar la reglamentació en la depuració de les aigues negres.

Cal remarcar, per molt vergonyós que això sigui, que res hi ha legislat a Espanya sobre tan important qüestió com la de la protecció de les aigues navegables, ni tan sols de les que abasteixen les poblacions, com tampoc per a la depuració de les aigues residuals, excepció feta d'alguna que altra insignificant o inaplicable disposició governativa.

Adoptà també l'assamblea, a proposta del Dr. De Deken, unes conclusions relatives a l'augment del nombre de cases per a mariners i a la millora de les mateixes. Havent resolt l'assamblea deixar per a un altre Congrés la qüestió de la *Higiene de les habitacions de les tripulacions a bord dels vaixells*, entrà en l'estudi del tema que més particularment ens interessa, que acabà de tractar-se en la reunió del dia 5, i que's titulava *L'extensió de les ciutats des del punt de vista de les necessitats de la higiene i de l'expropiació per causa d'utilitat pública*.

Entre'ls importants treballs presentats sobre aquest tema, mereixen especial menció: un de M. Ch. Gronckel sobre les *Habitacions obreres existents i les de demà*, que fou objecte d'amplia discussió, i quals conclusions foren acceptades amb certes modificacions; s'acceptaren també les conclusions del Dr. Gyselynck relatives a l'*Endreçament de les viles des del punt de vista de l'habitació obrera*, les de l'enginyer Paul d'Heem sobre *La ciutat jardí i la higiene urbana*, i les de M. Rey, de París, sobre *La Creixença de les ciutats i la higiene pública*, — bases fonamentals a establir per a assegurar la salubritat de les habitacions en els barris nous, i per fi, fou objecte de detingut examen i de grans lloances un ponderat treball del conceller d'Estat i del Tribunal de Casació de París, M. Henri Talamon, sobre *L'expropiació per causa d'utilitat pública*, on, després de fer-se un minucios anàlisi de la legislació vigent a Europa sobre l'expropiació per causa d'insalubritat, es determinen els justos límits de la necessaria conciliació entre l'interès públic i el privat en lo relatiu an aquesta important qüestió, tant més important per a nosaltres, com que és avui dia una necessitat ja generalment reconeguda, la de la reforma de la nostra deficient legislació d'expropiació forçosa, en el sentit de simplificar i abreujar els difícils, costosos i llarguíssims tràmits dels expedients, que semblen regulats més en defensa dels interessos particulars que en garantia dels interessos públics.

La sessió de clausura tingué lloc el dia 7, i en ella foren aprovats els vots de l'assamblea. No havent-se rebut cap moció sobre'l lloc on deu celebrar-se el vinent Congrés, s'acordà confiar l'elecció al Comité permanent. En el banquet de comiat, què's celebrà

el mateix dia en l'Hotel de Londres, el President M. Desguin donà les gracies a les delegacions estrangeres, i, en nom de les mateixes, Sir Cecil Hertslet contestà fent un elogi de la ciutat d'Anvers, que ha sabut fer de son port un instrument de superba poixança comercial i una de les grans maravelles del progrés modern. El burgmestre d'Anvers, M. Jean Van Vos, donà, emocionat, les gracies a l'orador i despedí finalment als congressistes, que durant llur estada foren objecte de grans atencions i obsequis, com una visita i *lunch* a l'històric Hotel de Ville, una excursió fluvial per l'Escalda, etc., etc.

EL CONGRÉS INTERNACIONAL DE L'HABITACIÓ BARATA A SCHÉVENINGUE

Baix l'alt patronatge de S. A. R. el Príncep Enric dels Països Baixos, la presidència honoraria del Ministre de l'Interior Mr. Th. Heemskerk i amb la cooperació efectiva de prestigioses personalitats nacionals i estrangeres, tingué en l'hermosa població de Schéveningue (La Haye), durant els dies 7, 8, 9, 10, 11 i 12 de Setembre de 1913, el Xe Congrés Internacional de cases barates, que ha revestit remarcable importància baix tots els aspectes. No solament per la seva concurrència molt nombrosa — més de 800 congressistes — amb representació de la majoria d'Estats d'Europa i d'Amèrica, sinó pel nombre i qualitat de treballs enviats i la tasca profitosa realitzada en les seves sessions.

No poguent donar per manca d'espai un extracte complet del procés verbal (1) de cada una de les sessions de dita Assamblea, solament ne donem una breu ressenya.

Les qüestions tractades en el Congrés de Schéveningue totes elles de notoria actualitat i importància, foren les següents:

I. *Millora de les habitacions rurals*. — Un resum de lo que s'ha fet en cada país per a la millora de les habitacions en les cases de camp, mencionant, en son cas, les disposicions legals regulant la matèria. Després, una apreciació dels medis aplicats inspirada per l'experiència, i una indicació dels complements o de les modificacions que podrien ésser necessàries en la legislació o la pràctica.

Es necessari distingir:

a) Les habitacions que són de propietat de l'ocupant; b) Les que són proporcionades pels patrons; c) Les que són llogades per altres persones que les mencionades en la b).

(1) Aquest Procés Verbal, junt amb les Memòries del Museu Social i de la Societat Cívica la Ciutat Jardí, de Barcelona, fou publicat en el n.º 24, corresponent a desembre 1913, del *Bulletí* del mateix Museu Social de Barcelona.

També és necessari tenir compte de la necessitat, en certs casos, de terres per l'agricultura, o la horticultura en la proximitat de l'habitació.

La qüestió del crèdit als propietaris ocupants per la milloració o reconstrucció de llurs habitacions mereix un estudi especial.

II. *Milloració i enderroc de les habitacions malsanes.* — Què's fa en cada país amb motiu:

a) De les habitacions malsanes; b) De les habitacions malsanes que no poden ésser millorades (expropiació, prohibició d'habitació); c) En particular de l'expropiació per zones dels barris malsans?

Quines són les mides que s'apliquen en aquests dos casos, baix el punt de vista:

a) Dels propietaris (avenços en cas de milloració, indemnitzacions en cas d'expropiació, de prohibició d'habitació); b) Dels ocupants (mides preses per a procurar-los-hi hostatge, sense o amb l'ajuda financiera del Municipi;

Si les habitacions són construïdes per als antics ocupants, pel Municipi o amb son ajuda, ¿és tal vegada vora de les habitacions destruïdes? ¿A quant són fixats els lloguers? ¿Aquestes habitacions són de caràcter profitós i de duració per aquells a qui estan destinades?

Si no s'han construït per aquestes persones, ¿perquè no s'ha fet? ¿Per una via indirecta, amb o sense l'apoi financier del Municipi, s'ha procurat que aquestes persones tinguin habitacions a llur disposició? ¿O bé s'ha cregut innecessari l'ocupar-se'n especialment? En aquest cas, ¿per quines raons? I, sobre tot, els fets que han justificat aquesta opinió.

¿La llei sotmet als Municipis a obligatories disposicions en vista de les indicacions abans fetes?

¿El Govern contribueix als gastos ocasionats per les mides exposades?

¿Quines són les ensenyances que's poden treure de les comprovacions fetes en cada país?

III. *Cases sobrepoblades.* — ¿Què s'entén en cada país per habitació sobrepoblada?

¿En particular, la definició de les habitacions sobrepoblades és determinada per la llei o pels reglaments locals?

¿Quines són les disposicions que s'han pres en cada país per a combatre això? ¿Quines són les autoritats que han establert aquestes disposicions?

¿Quins medis se usen per a executar aquestes disposicions i amb quins resultats? I si no's fa, ¿per quina raó?

¿Ha sigut necessari ocupar-se, com a conseqüència de l'aplicació de les disposicions contra l'habitació sobrepoblada, de procurar les habitacions corresponents a les famílies nombroses?

¿En què consisteixen aquestes darreres disposicions?

¿Com, en aquesta matèria, és necessari, a la llum de l'experiència, apreciar en cada país la legislació i la pràctica?

IV. *Reglamentació legal de l'extensió de les poblacions.* — ¿En cada país són autoritzats els Municipis a l'establir plans d'extensió per a regular la formació dels barris nous?

¿Els Municipis són obligats a establir plans d'extensió? Si és que sí, ¿en quins casos existeix aquesta obligació i quines són les sancions de la llei?

¿Quins són els extrems regulats pel plan d'extensió?

¿De quals medis disposa'l Municipi per a impedir que la formació dels barris nous no es faci contràriament a son plan d'extensió?

¿Què és lo que pot fer el Municipi en favor de la valoració dels terrenys en explotació? (expropiació, i repartició amb canvi de parcel·les).

¿El propietari del terreny té'l dret d'explotació, en subjectant-se al plan d'extensió? ¿Té'l dret d'obtenir un plan d'extensió per a son terreny en cas de que encara no hagi sigut fet? ¿De quina manera són regulades aquelles matèries?

¿La llei estableix regles relatives als terrenys per edificar que són propietat del Municipi?

¿Com cal apreciar, a la llum de l'experiència, la legislació i la pràctica de cada país?

V. *Resultats respecte a l'habitació durant els darrers anys.* — Un resum breu i complet dels resultats que s'han obtingut en cada país respecte a l'habitació durant els darrers anys, resum relacionat amb el que han presentat a Viena en el Congrés internacional, en 1910, sobre aquest mateix punt.

Es deu mencionar en aquest resum, en primer lloc, les mides que la llei i els poders públics han establert referents al problema de l'habitació; després, lo que s'ha fet com empreses d'interès públic amb relació a les habitacions; i, per últim, lo que s'ha realitzat respecte a la construcció i explotació directa d'habitacions pels Municipis i altres poders públics;

En tots els temes foren recomenats *els fets i els dats estadístics.*

Com se desprèn de l'anterior qüestionari, cada una de les qüestions tractades foren examinades baix diferents aspectes i amb relació a cada un dels països que tenen realitzat quelcom en matèria de l'habitació, donant-se gran valor a la qüestió de fet, tant en la part teòrica o legislativa com en la pràctica o de construcció, i a l'estadística;

Alternant amb les sessions del Congrés, tingueren lloc altres actes oficials, alguns de caràcter recreatiu i altres de caràcter instructiu i social. Els més notables foren una recepció pel Govern neerlandès, varis dinars donats per les Municipalitats de La Haya,

Amsterdam i per la Companyia de navegació «Holland América Line», i diverses excursions a Amsterdam, Rotterdam, Twente i Arnhem, algunes d'elles en visita i observació de diferents barriades obreres, construïdes ex profés per alguns dels municipis visitats i per poderoses Companyies mercantils.

Abans de la obertura dels treballs del Congrés, i durant l'actuació de les sessions, diversos documents foren repartits als congressistes, entre ells, els volums (1) contenint els diferents reports enviats respecte les matèries de que devia ocupar-se la reunió.

Dits reports foren nombrosos, contenint copiosos datos respecte de l'habitació, les necessitats sentides i els progressos acomplerts per diferents països en son triple aspecte econòmic, higiènic i jurídic, oferint la major part d'ells abundosa matèria i estudi per als congressistes i quants es preocupin d'aquesta substancial qüestió.

A proposta del Sr. Lepreux, s'acordà que'l XI Congrés Internacional tingués lloc a Roma en 1916, i es nomenaren varis nous membres del Comité, entre'ls quals ho foren els secretaris del Museu Social i de la Societat cívica La Ciutat Jardí, de Barcelona. A instancies del Sr. Fuster, de París, s'acordà també la modificació del mot «Cases barates», amb que els pobles de llengua francesa solien designar fins al present an aquests Congressos, pel de «L'Habitació».

Amb això el Congrés no feu més que sancionar l'evolució arrèu experimentada pel problema de l'*habitació popular*, quals termes, que tractaven primitivament de l'assistència als menesterosos per la provisió de *cases barates*, s'han anat ampliant en els Congressos subsegüents, fins al punt d'abarcар no sols el concepte de l'habitació en general, sinó també, com ha succeït en el present Congrés, de fer una incursió definitiva en el fèrtil camp de la Construcció Cívica y de l'Administració Comunal. La comparació dels noms *Housin Congress* y *Wohnung Congress*, amb què a Anglaterra i Alemanya eren designats, respectivament, aquestes assemblees, que a França seguïen anomenant *des Habitacions à bon Marché*, es ja de sí prou significativa per a que calgui insistir sobre aquest punt, y per aquí pot veure's com l'esmentat acord del Congrés de Schéveningue no feu sinó consagrar aquella més ampla noció del problema, previament iniciada a Anglaterra i Alemanya.

La ocasió per a aquest acord no podia ésser més propícia, ja què, com s'ha vist per la relació precedent, acabava de celebrar-se a Anvers el Congrés de la Higiene de l'Habitació, on, anque amb un interès mes propiament tècnic, s'havien tractat molts dels temes dels què ara ens ocupem, i per cert què per moltes de les mateixes autoritats que assistiren a una i altre reunió. Es, doncs, també, per a evitar aquesta nociva repetició

(1) *X^{mo} Congrès international des Habitacions à bon marché La Haye-Schéveningue. — Septembre. 1913. — Rapports-Compte-Rendu. — Rotterdam, Nijgh & Van Ditmar's. — 4 volumes.*

de tasques què, al ensemps que'l canvi del nom francès, s'acordà en la mateixa darrera sessió de Schéveningue que «se estableixi un acord entre'l Congrès de l'Habitació (Cases Barates) i el de la Higiene de l'Habitació, a fi de què, cada hu dintre de sa esfera i baix la direcció del mateix Comitè permanent, col·laborin i es reuneixin en el mateix lloc i temps, començant per Roma en 1916».

Feta observació detinguda de la tasca realitzada en aquesta Assamblea, resulta que fou més d'exposició del problema de l'habitació en tota la seva extensió, que de discussió de conclusions. Tant en els reports enviats com en els parlaments fets en cada una de les sessions de treball, foren exposats els progressos conseguits en varis països i els ideals a seguir per a arribar a una orientació feconda i a un progrés veritable en la solució del difícil problema de l'habitació. Molts dels treballs exposats foren tan notables i interessants, que cada una de les diferents sessions constituïren una profitosa lliçó de coses que permeteren l'estudi del problema en tota la seva gravetat i amplitut i la visió dels esforços universalment realitzats per a reduir-lo a la més petita expressió.

Molt difícil es fa deduir una afirmació sintètica dels diferents criteris exposats en les diverses deliberacions del Congrès, encara que, com a principis generalment regonoguts, poden senyalar-se els següents: Que'l problema de l'habitació dèu estudiar-se i resoldre's, en cada país, segons les necessitats i les característiques propies, donades les diversitats de legislació, de clima i de costums de cada un d'ells; i que donada l'esterilitat dels esforços de la iniciativa privada, dèu recomanar-se la intervenció decidida i eficaç de l'Estat i dels Municipis, que han de procurar en cada país i localitat les facilitats i auxilis necessaris.

L'EXPOSICIÓ CÍVICA DE GANT

Un dels més notables èxits de l'Exposició Internacional de Gant fou, sens dubte, l'Exposició de Ciutats i Construcció cívica que'l visitant podia veure instal·lada en una gran galeria de la mateixa. Notable, no sols per la valua intrínseca dels materials exposats, sí que també, sobre tot, per l'alt poder educador i sugestiu de la col·lecció, mercès a l'acurada selecció dels exemplars i a l'enlairat esprit científic que presidí a llur acurada ordenació metòdica, repujava encara el seu valor el Congrès Internacional de Ciutats que a manera de comentari eloqüent a ses mudes il·lustracions es va celebrar en la mateixa Exposició; com si les entitats que organitzaren aquella hermosa serie d'actes del Certamen Internacional de Gant haguessin volgut agermanar estretament la teoria i la pràctica, la paraula i l'acció, en la magna qüestió que avui preocupa a tot el món civilisat, relativa al fet social de la vida cívica i d'aquests grans condensadors d'energia humana que s'anomenen *ciutats*.

ARXIVS DE L'INSTITVT DE CIENCIES

Tot això que, en una esfera d'acció cada dia més vasta i més plena, s'ha vingut a concretar en la nova disciplina de la *Ciencia Cívica* (*Civics* en anglés), per altra part talment bategava més o menys manifesta en totes les creacions d'aquell Certamen, que sens exageració pot dir-se fou sa nota culminant, i que l'Exposició Internacional de Gant fou en conjunt, més que altra cosa, una Exposició Cívica per excel·lència, i tal vegada la més alta expressió, en el conjunt, sinó més perfecta en el detall, d'una ja llarga serie d'ensajos parcials que després ambicionà de bades eclipsar la Exposició Internacional Urbana de Lyó. Basta sols recordar tres altres creacions de dit Certamen de Gant, ben diferents per cert, i tant mateix tan unides en l'esprit social cívic aludit, per a entendre com aquest dava la tònica que armonitzava les múltiples estridencies del imposant conjunt, fonent-les en un acord superior del més consumat civisme.

Ens referim primer al curiós assaig de reconstrucció d'un Burg flamenc mig-eval, titulat el *Vell Flandes*, on, si bé en petit i en forma teatral, resorgia prou viva tota l'esplendor d'aquella noble i antiga llar flamenca de la cultura moderna; Després, en un ordre de idees del tot distint, heus aquí la notable creació de *Le Village Moderne* (1), veritable vileta-jardí, que sobre un terreny perfectament urbanitzat a l'efecte, espargia l'alegre visió d'una serie de coquetes construccions model de lo que avui dia pot i deu ésser tot poblat agrícola, amb ses bufones masies voltades d'horts i jardins, perfectament planejades, construïdes i decorades, i bellament agrupades entre sí i a l'entorn dels edificis públics, com la Casa de la Vila, l'Iglesia, l'Escola, etc., amb una Granja agrícola model provista de totes les perfeccions tècniques i socials imaginables. Però, sobre tota ponderació, i com englobant una i altre creació en una superior noció sintètica, cal recordar la monumental Plaça Comunal o *Place des Quatre Grandes Villes*, amb ses quatre nobles i característics palaus cívics, erigits per Gant, Anvers, Liège i Brusel·les respectivament, aquests quatre grans emporis de la poixança belga. Cadascú construït segons diversos tipus flamencs de la renaixença, cadascú rublert a l'interior d'interessants mostres de la vida i obres passades, presents i futures de les ciutats respectives, cadascú constituïa de fet un petit però suggestiu Museu cívic, si bé, per dissort, massa desordenat per a donar una clara perspectiva del fenomen social que s'intentava il·lustrar.

A la llur manera, tan mateix aquests quatre palaus oferían una esplèndida introducció, a modo d'atri del veritable temple de l'art cívic, què adjunt al Palau de Brusel·les s'extenia baix la forma de la Exposició de Ciutats. Allí, en efecte, a la nostra

(1) Cf. Paul Vuyst, *Le Village Moderne*. Goesmaere, imp., Bruselas, 1913.

vista i amb un ordre excel·lent, se desplegava la hermosa col·lecció gràfica, que amb materials procedents de les principals ciutats del món, així antigues, com modernes, i àdhuc futures, el destre enginy del sabi professor, Patrick Geddes, havia metòdicament exposat. Menys rica, potser, en quant a la valúia intrínseca de molts dels materials, que altres precedents manifestacions d'aquest gènere, la selecció i l'ordre admirables dels exemples feien, tant mateix, d'aquesta exposició una mostra superior, tal vegada la primera clara i definitiva introducció al estudi comparatiu de les ciutats en llur propia vida, amb tota la complexitat de aquesta, i aquell seguit d'accions i reaccions sobre llur medi, amb les quals, com tot organisme vivent, dita vida's manifesta.

L'idea de tal mena d'exposicions no es pas, en efecte, cosa nova; a ella justament obeïa aquell primer esboç que a Barcelona s'en assaijà en 1909, amb motiu del primer Congrés de Govern Municipal espanyol (esboç que per cert cal desenrotllar segons després demostraré, fins a la creació de una veritable Exposició, primer, i d'un Museu Cívica permanent, després, que responguin plenament a lo que les circumstancies demanen) i quasi es pot dir que des de la primera Exposició de Ciutats celebrada en 1903 a Dresde pocs anys han passat sens que dita idea no hagi tingut alguna o algunes notables realitzacions, com entre altres, recordem les de New York i Boston en 1909, les de Londres i altres capitals del Reialme Unit en 1910, amb motiu de la nova llei britànica de Construcció Cívica de 1909, les de Düsseldorf en 1910 i 1912, la de Zurich en 1910, la de Berlín en aquest any mateix, i, a més d'aquesta de Gant, la de Leipzig en 1913, per a terminar en la Exposició Internacional completament dedicada en aquest obgecte que ara acaba de celebrar-se a Lyó. La eminent figura den Patrick Geddes, el sabi sociòleg escocès, autor de l'original i ardit plan del *Museu Cívica* implantat amb un semblant però superior ordre d'idees a Edimburg, i assajat posteriorment a Londres, era, tan mateix, prou garantia de què a Gant no serien defraudades les nostres esperances; puix justament la merescuda fama d'aquests precedents treballs motivà l'encàrreg d'aquesta manifestació cívica, que'l Comité de l'Exposició Universal d'aquesta ciutat feu al esmentat professor. Així és com, fresca encara la memoria, de molts d'aquells precedents assaigs, la nostra impressió d'aquest no desmeresqué d'ells en lo més mínim.

Es el professor Geddes una figura verament remarcable. Escocès de pura soca, en sa persona i en ses obres espurneja vibrant aquell mateix foc interior que va animar la vida i les obres d'aquell seu compatrici, el gran Carlyle, un dels primers pensadors de l'era victoriana i potent condensador de tot el gran rebull d'idees que aquesta ha legat a la present. La seva mal continguda exuberancia mental sobreïx fogosament en sos escrits i en ses paraules, i son profund pensament té la virtut prodigiosa de brollar càlid com un Geysir, captivant-nos amb el màgic encís de sa personal simpatía. Es un d'aquells pocs sabis que posseeixen el preciós do de parlar amb llengua viva i per tant fe-

conda, car són a l'ensem poetes, i llur ciencia dimana de la mateixa pregona déu que llur poesia. Fa temps que'l professor Geddes es consagra en absolut als estudis que ara ens ocupen, furgant amb escòtica tenacitat per desentranyar els lligaments d'aquesta nova disciplina cívica, ciencia i art a la vegada de la vida urbana, i ufana branca de la Sociologia, aparentment destinada a una vida pròspera i fructífera, que amb el temps bé podria, si no eclipsar, quant menys concentrar tota la part més substancial de la seva materia, per tant que és la ciutat, amb tot el bagatge cultural que comporta, la medula mateixa de la consciencia col·lectiva i el factor dominant de tota la vida social amb la que aquesta es revela. Aquesta és justament la gloria d'en Geddes: l'haver fonamentat amb les més severes normes sociològiques aquesta nova ciencia, que ara amb ell els centres culturals anglo-saxons ne diuen *cívics*, segons ja de temps ve fent-ho de totes maneres, i particularment en una serie de notables comunicacions a la *Sociological Society* (1) de Londres, les que donaren justament per resultat la fundació de l'al·ludit *Museu Cívic* d'Edimburg, el primer de sa classe, organitzat sobre una base d'investigació i aplicació social rigurosament científiques i del qual ara aquesta Exposició de Ciutats venia a constituir com la primera manifestació mundial.

Heus-aquí, doncs, explicada la misteriosa atracció que produïen aquelles sales, no certament entre la multitud vulgar, llega en semblants materies, què, àvida d'oripells, prest abandonava el lloc en cerca de les altres *atraccions* d'aquella fira, sinó entre'ls iniciats estudiosos, que procedents de totes les parts del món i de totes les branques del saber humà (enginyers, arquitectes, metges, higienistes, sociòlegs, economistes, buròcrates, artistes, filòsofs, apòstols i reformadors socials de tota mena) acudien allí a veure i apendre el mecanisme d'aquesta nova disciplina cívica que promet fondre llurs mil diversos i particulars esforços en una superior fórmula armònica que, com una veritable obra d'art, els dongui, a la fi, humà sentit i vida.

Però no era sols aquesta l'explicació de l'atret peculiar d'aquelles sales, que per molt també hi contava el gran *charme* del professor, qui, havent traslladat allí el seu laboratori d'Edimburg, estava sempre a punt de deixar la seva feina per a acompanyar als visitants que ho demanaven, ja que la manca de catàlegs o indicacions escrites ho feia quasi indispensable. Res hi perdía el visitant amb aquest canvi del paper per la persona, puix, com si fos el geni tutelar del lloc aquell, aviat el foc sagrat de l'eminent *cicerone* us dominava i a les poques paraules quedaveu convençuts de que tota la riquesa de la col·lecció allí exposada no tenia més valor que'l d'una circumstantial concreció del veritable *Museu Cívic* que furgava en la ment del vostre guia. La paraula

(1) Vegin-se les publicacions, *Sociological Papers* i *Sociological Review*, d'aquesta Societat.

sempre justa i sa expressió sempre poètica us soptaven a cada pas, davant del més insignificant gravat o estampa, amb les vastes perspectives que ses magnífiques i sempre noves teoritzacions obríen als vostres ulls; cap ombra de dilettantisme ni regust de verbalisme, tan mateix, sinó la paraula viva, emanant amb ímpetu d'una ciència profunda i coneixement directe de les coses; tot, tal vegada, massa boirós i caòtic per al nostre prurit de claretat llatina, però no menys fascinadora i tant més genuina, amb això, la filiació directa del sulfúric estre norsa de Carlyle.

Amb aitals premises, doncs, res més aposta per a donar una idea de l'Exposició que descriure a grans traces la nostra visita, que férem en companyia d'alguns altres estudiants de diversos països, baix l'atractiva guia del sabi professor.

Primer que tot, en el vestíbul, a manera d'un obrador d'estudi particular, una barreja de documents vells i nous, fotografies, làmines, plans, gràfics de tota mena, serveix d'introducció a un projectat Cinematograf, on devíen exposar-se al públic vistes de totes les ciutats del món antigues i modernes. L'objecte de tot això, diu el professor, és donar al visitant una impressió de la *profusió i confusió* dominant en la materia, tal com se presenta generalment a l'esprit comú, amb la caòtica mescla de vagues nocions i punts de vista, que caracteritza l'actual inconsciència vulgar en la noció de tan importants problemes.

A la dreta d'aquest vestíbul, una sala s'obria destinada a l'*aspecte administratiu* de la qüestió (és a dir, al de l'home d'acció immediata, el tècnic o l'enginyer), amb un petit recull de materials il·lustratius dels diversos serveis i obres públiques municipals, com aigües, gas, electricitat, tranvies, assistència, higiene, ensenyança, etc. Es aquest punt de vista utilitari, diu el nostre guia, el primer que històricament es desperta en l'home, conduint-lo així gradualment a la plena consciència del fet social de la vida cívica. Havent sigut aquesta part del programa l'objecte especial d'altres tan importants exposicions com les què ja abans tingueren ocasió de senyalar, no s'insisteix aquí gaire en aquest punt, que queda sols esboçat, per a passar desseguit a les altres seccions del nostre estudi, on el professor Geddes particularment insisteix i que semblen especialment constituïdes, la segona en l'ordre històric per l'*aspecte arqueològic*, i la tercera pel punt de vista positiu i *geogràfic-social* de la qüestió.

Després d'aquesta primera fase utilitaria, l'home, diu en Geddes, comença a preocupar-se, de «la cosa en sí», després de l'art ve la ciència (astrologia-astronomia, alquimia-química) i aquesta comença per la indagació arqueològica. D'aquí que la Historia de les Ciutats sigui la primera part de la Ciència Cívica que hagi adquirit un cert desenrotllo, qual tractament arquitectònic constitueix el domini propi de la Construcció Cívica; és a dir, el punt de vista de l'arquitecte després del de l'enginyer, completant l'utilitarisme d'aquest amb el sentit moral de la obra humana. I amb això entrem en la gran galeria

central, quals murs apareixen coberts amb una abundosa i notable col·lecció gràfica de les grans ciutats històriques. Començant per les més antigues ciutats d'Egipte, Mesopotàmia (Babilonia, Nínive), la India, passem per Jerusalem i les ciutats gregues (Priene, Olimpia, Efeso i Atenes sobre tot), dominant amb Jerusalem la pensa antiga i admirant la síntesi colossal de tota aquesta en Roma, el prototipu perenne de la ciutat somniada, i el seu poètic duplicat de Constantinobla, que encarna encara el darrer rebrot de l'orientalisme hel·lènic en oposició al llatí occidentalisme.

D'aquesta noble serie d'exemples típics de la Ciutat Clàssica, saltant per tota l'edat mitjana, que trobarem en altre lloc, entrem suaument, sens adornar-nos del salt, en les Ciutats de la Renaixença, amb llurs notables exemples què arquitectònicament tan bé expressen el pensament de l'època. Entre aquestes ciutats de la Renaixença, unes quantes tan sols han sobreviscut als trastorns del temps amb ses innombrables guerres i revolucions, constituint avui les grans capitals d'Europa, amb els seus reflexes americans de Washington, New York, Buenos Aires, etc.; exemples tots que, amb llur modern progrés, a l'impuls del poderós imperialisme polític i econòmic d'avui dia, s'ens presenten com el punt culminant i la suprema expressió de l'ideal arquitectònic en el problema urbà.

D'aquí la notable serie de les grans ciutats, amb que termina aquesta galeria, dedicada a la Historia de la Construcció Cívica, que és la historia de l'estructura formal de les ciutats, la què naturalment es remata amb una col·lecció de projectes de reforma, millora i extensió d'algunes d'elles, com obrint una porta al futur progrés de la mateixa idea que infundeix els passats avenços, prometedora dels més esplèndits fruits. Un fet important, en efecte, s'acusa en aquesta darrera etapa, i és la fi d'aquella immensa centralització urbana del segle XIX, per a donar lloc a una nova corrent descentralitzadora a mida que l'avenç industrial afavoreix els intercanvis culturals a través de distàncies cada jorn majors.

Dos o tres generacions abans, diu en Geddes, i encara menys, aquestes grans Ciutats metropolitanes eren les soles completament organitzades, amb tot l'aparell i recursos de la més completa civilització de llur temps. En certs respectes això encara és veritat. No hi ha més que un Louvre, un Museu Britànic, un Smithsonian; exactament com no més hi ha un Ministeri de la Guerra per a cada país. Emperò, àdhuc la guerra s'és anada segregant, descentralitzant, avui dia; i molt més encara la industria ha traspasat els seus límits estratègics, per molt que la finança dubti temporalment encara de seguir-la. La cultura sempre refusa concentrar-se del tot; ni pot repetir-se la ultramontana ascendència de Roma. Així com àdhuc la supremacia cultural de París fou disputada en l'Edat Mitjana per les Universitats, que apareixien en tot país, així també la supremacia de París o d'Oxford avui en llurs respectives nacions, segons les Universitats

restaurades com Montpeller i les novament creades com Liverpool amb creixent contundència testifiquen. Avui cada ciutat considerable tracta, en una paraula, de completar-se a sí mateixa. Ja no accepta més la inferioritat provincial; es sent amb medis i amb creixent poder de desenrotllar sa propia civilisació des de dins, i no merament de péndre-la de fòra.

Exemples notables d'aquesta nova tendència autonomista i descentralitzadora els veiem en Glasgow, Liverpool i Cardiff, per lo que respecta a la nació britànica, amb llurs magnífics projectes d'urbanització; altres models il·lustren problemes especials com les magnífiques estacions centrals de París (*Gare d'Orléans*), Saint-Louis i New York, els admirables Docks de Francfort i el gran projecte de centre cívic de la mateixa Gant, amb el problema de la valoració dels tres grans monuments que enclou la Casa de la Ciutat amb el *Belfroi*, la Catedral i la Iglesia de Sant Nicolás, problema que amb exemplar modestia justament fou sotmès al parer del Congrés Internacional de les Viles abans resenyat.

Amb tot, que aquesta creixent descentralització autonòmica no ha estroncat totalment la vella concepció de la Ciutat Mundial, diversos exemples ens ho demostren, particularment el Sr. Andersen (un escandinau resident a Roma) amb el seu grandíós i acabat projecte de la *Ville Internationale* (1), que exposa en aquest extrem de la serie i que ambiciona ésser no-res-menys que la realització artística d'una *Super-Metròpoli* ideal, destinada a impulsar i concentrar tota la vida internacional, no sols d'Europa sinó del món sencer; concepció ardida, què, malgrat sa procedencia propiament utòpica, no deixa d'oferir un viu interès pel gran talent arquitectònic i el perfecte esprit cívic que l'informen.

Arribats an aquest punt, fins aquí, diu en Geddes, també arribarà probablement l'interès del comú visitant en els estudis cívics que'ns coupon, amb aquestes grans síntesis que'ns ofereix la historia de l'aparició de les grans metròpolis. I tanmateix fins ara no hem fet sinó exposar lo que podríem dir-ne els prolegòmens de la Ciencia Cívica; hem obtingut una visió sintètica, primer de l'aspecte administratiu actual, després de l'aspecte arquitectònic del fet social de la ciutat. Mes si això científicament quelcom significa, no pot ésser altra cosa que les bases i punts inicials de la nostra recerca sobre les lleis profundes que governen aquests fets en llur evolució continua. Veus-aquí, doncs, perquè, després d'estudiar l'Administració i l'Arqueologia de les Ciutats, devem començar de bell nou el nostre examen, tornant altra volta an el vestibul, per a seguir la galeria de la tercera secció d'aquesta exposició, destinada a la Sociologia de les Ciutats, que paral·lelament es desenrotlla.

(1) Vegis pàg. 27.

Però al tractar d'endinsar-nos en la naturalesa d'aquests fets socials, dues branques principals d'estudi s'obren als nostres passos. Es la primera la què podríem dir-ne la Sociologia pràctica, amb altres noms designada per Política Social o Acció Social i que tal vegada amb major justesa podria nomenar-se l'Art Social de les Ciutats, i la segona la veritable Teoria cívica o Ciencia Social, fundada en l'estudi combinat del conjunt de fenòmens geogràfics, ètics i racials què, en llur acció i reacció recíproca, produeixen l'evolució històrica dels grupus urbans.

La primera d'aquestes dues subseccions comprèn teòricament tot el programa de lo que avui dia constitueix l'objecte dels diversos Museus Socials i del Treball, que venen a exposar gràficament aquell conjunt de fòrmules per al benestar del poble de quèns parlen els moderns tractats d'Economía i d'Higiene social, segons n'ofereix una bella mostra el benemèrit Museu Social de Barcelona, un dels més complets, sigui dit de pas, quant a programa (i això malgrat la modestia material de ses instal·lacions) que arreu existeixen.

En aquesta Exposició (a manera de complement de les Seccions d'Economía Social de la nació belga en l'edifici an ella especialment destinat, i de les petites mostres d'Economía Social que contenien els palaus de les quatre grans ciutats de Bèlgica previament descrits) aquest departament exhibía, en què en forma molt esboçada, belles col·leccions de l'acció social internacional, dividides en diversos capítuls, que eren: 1.er Antropologia racial, o sigui estudi de les races, amb ses grans generalitzacions sociològiques tan en boga, malgrat llurs perilloses falacies, conegudes per Pan-Saxonisme, Pan-Germanisme, Pan-Eslavisme, Pan-Llatinisme, etc.; 2.^{on} Una notabilíssima mostra de Demografia social de la ciutat d'Amsterdam (estatística del desenrotllament de les viles; natalitat, mortalitat, morbilitat, etc.), i 3.er Com exemple dels darrers avenços en lo relatiu an aquest capítul, veiem: a) Una secció sobre obres d'educació i protecció de la infància, com escoles, camps de joc, lluita contra la tuberculosi, aprenentatge, etc., i b) Una secció il·lustrativa del jove moviment eugènic sobre'l qual tan interessants notícies ens ha donat a Barcelona el nostre distingit company D. Nicolau Amador (1).

Terminat, amb això, el nostre estudi de l'art social pràctic, en lo que més particularment interessa al benestar del ciutadà, considerat individualment, entrem ara en la gran secció propiament sociològica, què, per ésser el punt de vista capital del professor Geddes, és la que amb més considerable extensió i més notable cura s'ofereix desenrotllada als nostres ulls. Aquí de bell nou, ens diu, considerat des d'un aspecte geogràfic, comencem un altre cicle històric, remontant-nos als primers orígens de les ciutats, no ja com

(1) Vegis el seu treball, reproducció de ses conferències donades a la Societat Cívica la Ciutat Jardí, «La Eugénica en sus relaciones con la Sociología y la Economía política», publicat en els números de Juliol i Agost darrers de la Revista *Estudio*.

un fet isolat de la universal evolució còsmica, sinó com formant part integrant de la mateixa, en la darrera fase super-orgànica que la moderna Sociologia li senyala. Car és justament aquest principi del *Control Geogràfic* el què, a diferència de les precedents seccions, domina en aquesta, fent-nos veure en forma vivent com s'originen i es desenrotllen les colònies humanes, des dels primers nuclis de les poblacions primitives, segons inicialment determinades per llur immediat envirolament, i, per més que després s'estenguin en més i més grans viles i ciutats, conservant amb tot profundament, si bé obscura, molt de llur primitiu caràcter, esperit i activitat regionals. Així el caràcter local, que s'ha descrit unes vegades com provincial, altres com accidental, i, per historiadors recents encara, com racial, ara's presenta com fundamentalment regional i ocupacional. Heus-aquí, per tant, un nou modo d'investigació de la Ciència Cívica, mètode ara per fi propiament científic i del més gran interès, segons geògrafs i sociòlegs comencen d'apreciar.

Tornant, doncs, a començar des del vestíbul, una primera sala ens mostra múltiples exemples d'aquell *control geogràfic* dels moderns districtes urbans, que posen de manifest la gran importància dels accidents i de les condicions naturals en la fixació del caràcter i potencialitat de les colònies humanes qual establiment determinen; i més que això encara, segons el professor insisteix, aquí veiem gràficament demostrat com el relleu geogràfic i el sistema vegetatiu de la comarca, amb major força que son pla geològic, són les causes determinants de dit fenomen. Deixant de banda el relleu geogràfic, qual importància ja és de sobres coneguda, és el sistema vegetatiu on particularment s'insisteix, com d'una capital transcendència en aquesta qüestió, no solament en sí, segons la diversa importància social dels diferents conreus, intensius o extensius, que les condicions particulars permeten, sinó també per sa directa mediació amb remaderia, altre factor importantíssim enterament lligat amb aquest, que no sols el determina sí que també és determinat per ell. Les diverses classes de bestiar, en efecte, qual desenrotllo entre les primitives tribus pastorals fou en gran part l'àrbitre del divers caràcter nacional que amb el temps predomina, no sols està estrictament condicionat pel règim vegetatiu del país, sinó que, mercès a la cultura artificial humana de les varietats i espècies animals, arriba a produir profundes alteracions en el mateix sistema vegetal, segons sigui la diversa acció restauradora o destructora en boscos i pasturatges del bestiar cabriu, llanar o boví que aquests nodreixen. Bon exemple d'això, ens recorda el professor, és Espanya, qual tràgica historia, potser amb més clara evidència que res al món, ens demostra aquesta important interacció recíproca de la vegetació, la remaderia i la raça que sempre veiem de mà en mà en les freqüents fluctuacions del progrés i decadència nacionals. Espanya, diu resumint En Geddes, és un país «deteriorat», segons tots prou bé sabem, qual deteriorització simultània en el règim forestal i

pastoral, alterant fonament el clima i el mateix relleu geogràfic, ha acabat per arruinar l'agricultura i ara està ràpidament anorreant la raça.

I en això dient, el sabi professor ens mostra bells exemples de les grans tasques que altres nacions emprenen per a assegurar-se aquell «control geogràfic» que és la primera base de la vitalitat nacional; exemples entre'ls quals sobressurt per sa gran perfecció l'admirable mapa botànic de l'Escocia, fet per la Societat Geogràfica d'aquell país, que, amb els treballs anàlegs de Fransa i altres terres, tan clarament ens indiquen l'apremiant necessitat d'empendre semblants tasques en la nostra.

Ara si d'aquesta galeria ens girem a la de les Ciutats Clàssiques podrem portar-hi nou interès i nova llum. Però més encara és tal el cas amb la galeria de les *Ciutats Mig-evals*, que immediatament s'obra, amb llur evolució històrica tan amplament distinta de la del món clàssic, com què, a diferencia d'aquest, el món mitjeval era simplement condicionat pels entorns locals i regionals. Es per això, ara's veu clar, que trencant en apariència el seu mètode històric, es segrega tota l'Edat Mitjana de la Secció Arqueològica, per a transportar-la an aquesta propiament sociològica; com altre tant s'ha fet també amb l'època moderna de les ciutats industrials, amb llur corresponent reacció de les Ciutats Jardins, igualment caracteritzades per llur adaptació als canvis del medi ambient.

La reacció natural de l'Edat Mitjana fou, emperò, la Renaixença, que per a ses noves construccions tant va destruir de les velles bastides, i justament aquesta destrucció de la Ciutat mig-eval per les obres de la Renaixença i les guerres de la Reforma és lo que aquí pràcticament ens interessa. Veus-aquí, doncs, com al costat de la sala destinada a les ciutats de la Renaixença de la Secció Arqueològica, trobem en aquesta Secció Sociològica una petita però interessantíssima serie il·lustrant les Guerres de la Reforma, amb llur gran destrucció de ciutats mig-evals, i amb elles també de petits Estats; tot això per les ciutats més favorablement situades, que així s'alçaren com les grans capitals modernes (abans sols considerades per son report estètic i ara en llur origen i formació) fins a devenir els poderosos nuclis d'atracció dels grans Estats centralitzats.

Fixant-nos ara en aquesta serie d'estampes bèliques, remarcuem la profunda modificació que en el plan de les ciutats mig-evals va produir la necessitat de llur defensa contra la nova artilleria, amb llurs immenses cintures de baluards (particularment als Països Baixos), ofegant les viles i devorant llurs terres i recursos per a bastir aquelles colossals defenses dels segles XVII i XVIII, talment afegint un nou flagell a la serie de calamitats que aquell seguit de guerres produïren, i preparant amb això aquell llevat de poblacions deprimides, empobrides i amargades que devia fermentar en l'època industrial amb ses diverses revolucions.

I així entrem en la sala destinada a la moderna *Ciutat Industrial*, on se'ns ofereix una clara visió dels efectes de la Revolució econòmica del segle XIX en les ciutats contemporànies, amb llurs immenses concentracions humanes en cases, fàbriques, obradors i magatzems, el daltabaix dels ferrocarrils amb el problema de les estacions, la febre dels negocis, el luxe desenfrenat amb la miseria més abjecta, i la metròpoli creixent monstruosament sens llei ni mida, fins a devenir l'objecte d'universal condempnació i oprobí, que acaba per donar lloc a les més rialleres perspectives del segle XX.

I heu-nos ara en la gran i hermosa sala de les Ciutats Jardins, amb llurs darreres mostres de les ardides tasques de reforma en la materia, sobre les quals podem estalviar tot comentari després de les repetides noves que en diverses ocasions n'hem donat (1).

No del tot *utòpic* encara aquest capítol, per molt rics que'ls grans resultats ja obtinguts siguin en promeses de més esplèndits fruits per a un proper pervindre, ell ens mostra, tan mateix, el misteriós punt d'enllaç entre la *Historia del Passat* que aquí termina i la *Historia del Futur*, que aquí comença; i ell així ens obra la porta a la darrera cambra de la nostra serie, que, a manera de síntesi de totes les precedents, està destinada al capítol de la «Supervisió» (*Survey*) *de les ciutats*, on tot l'utòpic pren forma realment pràctica, donat que'l seu objecte és la oportuna confrontació dels nostres somnis de millora amb l'aspra realitat dels fets actuals. Aquí, en efecte, diu en Geddes, comencen d'aparèixer els resultats de la ciencia i de l'acció a l'ensem, i aquí se'ns mostren feconds els acurats estudis i comparances de les viles, grans o petites; car les més petites il·lustren sovint les més grans, i els geòlegs i minaires saben prou bé que no sols els estudis locals, sinó àdhuc els menuts i microscòpics poden ésser necessaris, i això en tota ciencia natural, com també ho són darrerament en tota obra d'higiene pública i d'acció social. Heus-aquí perquè aquests estudis o «Supervisions» generals de les ciutats (i no sols en llur plan i estat actual, sinó en els d'ahir i els de demà) són cridats a devenir una branca tan clarament reconeguda i acreditada de la ciencia com ho són avui dia els Reconeixements Geològics en tot país civilisat.

En aquest punt les ciutats nortamericanes cal confessar que han obert un gran camí, portant a terme des de ja fa molts anys aquests magnífics «Reconeixements» de llurs ciutats de què'ns donen bona mostra els plans en aquesta sala exhibits, operació tan extesa en dit país, que difícilment s'hi trobarà una ciutat de mitjana importància que no tingui fet i publicat el seu *Survey*. Pera això, més que cap altre país d'Europa, han aprofitat els yanquis la iniciativa de la «Ville de París» en les seves Exposicions

(1) Vègint-se les publicacions de la Societat Cívica la Ciutat Jardí, particularment *La Ciudad Jardín*, *Las Modernas Ciudades y sus Problemas*, i *La Cooperación en el Movimiento de Las Ciudades Jardines*, per l'autor del present treball, així com la revista *Civitas*, orgue de la mateixa societat.

des de 1879, alhora que han deixat enrera la colossal Enquesta sobre la «Vida i Treball del Poble de Londres» que en nombrosos volums i un gran mapa va publicar Rd. Honorable Charles Booth, de piadosa memoria. L'estudi d'aquests treballs, qual natura i objecte sol sintetitzar-se amb el suggestiu lema «Coneix ta Ciutat», mereix certament més espai i documentació més completa de la que ara podem destinar-li. Sigui'ns només permés remarcar que aquestes obres de les ciutats nortamericanes presenten, amb tot, grans dificultats, que perjudiquen la llur visió sintètica, per efecte de la confosa barreja de races, llengües i cultures de llurs poblacions; lo que fa doblement apreciables els treballs similars d'altres centres europeus, com ne dóna una magnífica mostra l'admirable *Survey* d'Edimburg, fet pel mateix professor Geddes i els seus col·laboradors del Museu Cívic de la mateixa ciutat, que en la propia sala s'exhibía amb profusió de plans, croquis, perspectives i gràfics, amb tal perfecció que en res desdeia dels exemples americans veïns.

Fins aquí res de pràctics resultats hem vist, diu en Geddes, car la nostra inicial tesi fou «el diagnòstic abans del tractament», i en la present exposició poc més podem proposar-nos que un sòlid coneixement i una ferma orientació en el problema cívic.

Tanmateix, els pocs estudiants que desitjen seguir enllà d'aquesta sala dels «Reconeixements» troben obert a un extrem d'ella un Laboratori ple de diagrames i material d'obra en execució, relatius a teories i doctrines en estudi; laboratori que comunica, en l'altre extrem de la galería, amb un obrador destinat al dibuix i confecció dels croquis i projectes dessusdits, fins a deixar-los llestos per al servei públic. Aquí, en fí, entremig d'aquestes dues cambres de treball, s'eleva un símbol: un tosc model de la vella *Torre d'Edimburg*, on té instal·lat el seu famós *Museu-Laboratori Cívic* el professor Geddes, en forma tal que essencialment i primorosament és també un Observatori, des d'on pot obtenir-se una visió *sinòptica* del seu camp d'estudi, la Ciutat, que al peu s'estén envolcallada en el misteri de sa tràgica fatalitat històrica i geogràfica, però també de l'activa llibertat que sordament s'agita en les ansies d'ideal de les multituds que enclou.

Car com a bon platònic deixeble de Carlyle, l'idea mare i la cèl·lula originaria de tot el cos de doctrina cívic d'En Geddes és aquesta *Visió Sinòptica*, real però elevada, idealment dominadora de la Ciutat, que tan vivament expressa el genial autor del *Sartor Resartus* amb sa màgica descripció d'aquell *speculum* o «torre de guaita» (*Watchtower*) de la casa de *Teufelsdröckh*, des d'on, còmodament sentat, podia ell veure tota la vital circulació d'aquella important Ciutat, els carrers de la qual, amb tota la llur agitació, eren per la major part allí visibles. Pràctica realització d'aquest principi és doncs el Museu Cívic d'en Geddes, en quína alterosa torre concentrades prenen màgic relléu, com en una cambra obscura, les mil variades i disperses perspectives del fet social que's

tracta d'esbrinar. Heus aquí doncs, el significat trascendental d'aquesta torre, diu en Geddes al terminar; ja que impossible fou aquí bastir-la, l'hem posada, com a símbol del mètode a seguir, al cap d'avall d'aquestes galeries, les què així projecten la concepció d'un «Centre Cívic», ara de nou, després d'un llarg eclipsi, en plena renaixença; ja no tan sols com una caòtica pila de monuments històrics, sinó ara més aviat com una *Clearing-House* de ciència i acció socials, i observatori a l'hora de vital interacció de pensament i obra per al més perfecte reenmotllament de la ciutat d'ahir en la ciutat de demà.

* * *

«Instrument econòmic, monument estètic, establiment eugènic», heus aquí els tres flamants lemes de l'ambiciosa creuada social moderna per la reforma i millora de les nostres ciutats, segons principis que en altre ocasió sentàrem (1) per a la magna obra que la nostra Societat Cívica's proposa. En justa correlació amb aquests tres capdals principis, hem vist ara en el Museu-Exposició d'en Geddes tot el programa de sa doctrina cívica desenrotllat en ses tres seccions principals que podrien denominar-se de Administració, Arqueologia i Sociologia urbanes; les tres alhora, en llur diversa direcció, abocant al fi els tresors de llurs adquisicions parcials en el Centre Cívic superior, veritable nus moral de la Ciutat, on, amb una serena visió sinòptica de les coses, s'elaboren aquells cabals, fonent-los en el gressol ideal de la ciutat futura.

Veus aquí, amb això, sintetitzat el pensament d'en Geddes, i pràcticament demostrada la seva (que fem nostra) inicial concepció de una necessaria i possible Ciència Cívica, car una plàstica exhibició com aquesta, més que cap llibre, l'afirma i justifica. Veus aquí també l'essència de lo que voldria que en ressum quedés d'aquesta tosca relació: La realitat i necessitat d'extendre entre nosaltres aquesta disciplina que és la ciència i l'art a l'hora del civisme, i la gran oportunitat per a aquest fi de un Museu o Exposició Cívica, fundats baix un plan similar, en el qual, a base de una representació sinòptica de la nostra Barcelona, com a Centre, se despleguessin en forma gràfica i tangible tots els múltiples elements què han de compondre el nostre camp d'estudi. De les tres seccions — administrativa, arqueològica i sociològica — que necessàriament l'han de compondre, naturalment que fins ara sols la segona, amb un interès principal d'erudició, cal esperar que al nostre públic interessi. Donades ses especials tendències, en efecte, més fàcil serà que s'enamori del, per altra part admirable, com també inimitable Museu Carnavalet de París, amb sos immensos tresors de recorts

(1) Cf. *Las Modernas Ciudades y sus Problemas*, op. cit.

ARXIVS DE L'INSTITVT DE CIENCIES

històrics d'aquella gran metròpoli mundial, que del més modest, anque més científicament complet i pràcticament fecond, *Museu Cívic* d'Edimburg, que encarna en forma activa totes les ansies de renovació social dels nostres vells centres urbans. Cal, tan mateix, reaccionar contra aquesta preocupació arqueològica de la nostra intel·lectualitat catalana. No és que neguem nosaltres sa importància en una ciutat de tan antiga prosapia com la nostra. Lo que afirmen és que un Museu Cívic arqueològic, com el que alguns actualment proposen, a base del material de la Reforma, seria manco i xorc, per molt curioses que fossin ses rengleres. Es precis infiltrar nova vida en les nostres corcades pedres velles, considerant-les ara per a reconstruir llurs ruines, a la càlida llum de la nostra idealitat sempre en fretura. I en aquesta via, la secció Administrativa (obres i serveis públics) i la Sociològica (*Museu Social Cívic* — Acció social individual, Contemplació social, *Supervisió* activa) seràn les dues branques indispensables per a què l'institució a crear tingui vida i dongui abundants fruits, fent de una obra de morta erudició *un centre d'educació cívica popular* de primer ordre. Barcelona vol ser gran i activa, unir-se amb el temps present i reintegrar-se en la vida universal del món modern, de la què tant temps n'ha estat partida. Si això volem, guardem-nos de persistir en caminar girant sempre ulls enrera. Si volém evitar el fatal destí dels pobles que dormen sumits en el somni de l'història, ens cal reaccionar contra aquesta mania arqueològica. No la deixem ofegar tots els joves rebrots de la nostra sava, que furguen arreu per reventar la seca escorça dels fets morts. Respectuosos amb el nostre bell passat, més tan mateix, sempre fixos els ulls en l'avenir, fem aplicació del savi lema, justament d'un dels nostres més nobles erudits: *membra el passat, ordena el present, proveeix l'esdevenidor*, i tinguem per cert què, a no tardar, l'impuls vital que ara ens agita, omplirà l'història futura de Catalunya amb una esplèndida florida que deixarà enrera les gestes més brillants de son gloriós passat.

C. MONTOLIU.

Museu Social, Barcelona.

Secretaria de l'Institut de Ciencies

Impremta d'Henrich y C.^a, en Com., carrer de Còrcega, 348. Barcelona